בנזקין נמי נימא הכי אלא הכא במאי עסקינן [א]ביתמי דלאו בני פרעון נינהו ושיעבודא דיליה עליה דידיה רמיא הלכך ליכא למימר הכי אלא משום דאמר להו טעמא מאי אמור רבנן [א]אין נפרעין מנכסין משועבדים במקום שיש בני חורין משום תקנתא דידי [ב]אנא בהא תקנתא לא ניחא לי כדרבא [ב]דאמר רבא כל האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו מאי כגון זו כדרב הונא [ג]דאמר רב הונא [ג]יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונית ואיני עושה: [ד]פשיטא מכר לוקח בינונית וזיבורית ושייר עידית לפניו ליתו כולהו וליגבו מעידית דהא אחרונה היא ובינונית וזיבורית ליתנהו גביה דמצי למימר להו גבו מבינונית וזיבורית דלא ניחא לי בתקנתא דרבנן אבל מכר עידית ושייר בינונית וזיבורית מאי סבר אביי למימר אתו כולהו גבו מעידית א"ל רבא [ד]מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו וכיון דאילו אתו גבי לוקח ראשון מצי אגבי להו מבינונית וזיבורית ואע"פ דכי זבני בינונית וזיבורית אכתי עידית בני חורין הואי [ה][ה]ואין נפרעין מנכסים משועבדים כל זמן דאיכא בני חורין מצי א"ל לא ניחא לי בהאי תקנה לוקח שני נמי [ו]מצי א"ל גבי בינונית וזיבורית דכי זבין לוקח שני אדעתא דכל זכותא דהה"ל לראשון בגוה זבין [ו]אמר רבא [ז]ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון והלך שמעון ומכר שדה אחת ללוי ובא ב"ח דראובן רצה מזה גובה רצה מזה גובה [ח]ולא אמרן אלא דזבן בינונית אבל זבן עידית וזיבורית לא דא"ל להכי דייקי וזבני עידית וזיבורית ארעא דלא חזיא לך ואפילו זבן בינונית נמי לא אמרן [ט]אלא דלא שייר בינונית דכוותיה דלא מצי א"ל הנחתי לך מקום לגבי שמעון אבל שייר בינונית דכוותיה גבי שמעון לא גבי מיניה דמצי א"ל הנחתי לך מקום לגבות ממנו [ז]אמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות ואתא ב"ח דראובן וטרף משמעון דינא הוא דאזיל ראובן ומשתעי דינא בהדיה ולא מצי א"ל לאו בעל דברים דידי את דאמר ליה אי מפקת מיניה עלי הדר ואיכא דאמרי אפילו [י]שלא באחריות נמי דא"ל לא ניחא לי דתהוי לשמעון תרעומת עלי ואמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות

ויצאו

בנזקין נמי נימא הכי. אי בעית למישקל בינונית שקול ואי לא מהדרנא שטרא דזיבורית למריה ותשקול זיבורית בע"כ ומאי יהיב ליה עידית אלא מדלא טוען הכי בע"כ בהכי עסקינן כגון שמת המוכר וכיון שלא הניח קרקע אין היתומים בני פרעון דמטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי ואע"פ שמחזיר להם קרקע הוו להו כיתמי שקנו קרקע לאחר מיתת אביהם. ולהכי פריך מנזקין ולא פריך מב"ח דמאי לימא ליה אי שקלת זיבורית שקול ואי לא מהדרנא שטרא למריה ותשקול מיניה מאי א"ל האי לכשתחזיר דהא השתא נמי זיבורית קבעית למפרע לי: **הלכך ליכא למימר הכי.** לשון קושיא הוא: **אלא.** להכי לא גבי מעידית משום דאמר להו טעמא מאי אמור רבנן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין משום תקנתא דלוקח: **אנא בהאי תקנתא לא ניחא לי.** שקילו כדינייכו: **דאמר רבא.** במסכת כתובות: **מאי כגון זו.** על הי מלתא אמר רבא: **האי מכלל דאיכא אחריתי** לא גרסינן ליה: **איני ניזונית.** משלך: **ואיני עושה.** מלאכה דמשום תקנתא דידי דדלמא לא ספקי לי מזונות במעשה ידי תקינו לי רבנן מזונות משלך תחת מעשה ידי בההיא תקנתא לא ניחא לי: **פשיטא.** בניחותא: **מכר לוקח.** שלקח עידית באחרונה בינונית וזיבורית ושייר עידית לפניו כו': **דהא אחרונה היא.** ושיעבודייהו עלה רמיא ובינונית הא לית ליה השתא דמצי למימר גבי מיניה דלא ניחא לי בתקנתא כו': **מאי.** מי אזלי כולהו בתר לוקח ב' שהרי הוא לקח שיעבודייהו ומלוקח ראשון לא גבו דאמר בעינא בתקנתא דרבנן ועידית דהואי בת חורין בשתי לקוחות הראשונות שלכם היא: **ראשון לשני.** לוקח ראשון ללוקח שני: **כל זכות שתבא לידו.** וכיון דאי הואי עידית גבי לוקח ראשון הוה מגבי להו מבינונית בהאי טענה דאמרן אי אפשי בתקנת חכמים השתא נמי אמר להו לוקח שני זילו לגבי לוקח ראשון וגבו בינונית: **ומכר שדה אחת ללוי.** וההיא שדה בינונית הואי ולא שייר שמעון בינונית אצלו דהכי מפרש לה לקמיה: **רצה.** מלוי גובה אותה שדה דא"ל שיעבודי שקלת: **רצה.** משמעון גובה מזיבורית דא"ל את בעל דברים דידי את דשקלת כולהו נכסי דראובן: **ולא אמרן.** דגובה מלוי: **אלא דזבן.** לוי בינונית: **להכי דייקי.** דקדקתי: **וקמשתעי דינא בהדיה.** דבעל חוב לסלקו מאותו קרקע בדברים אם יש לו לראובן שום תביעה על בעל חובו לומר פרעתיך דקיימא לן במסכת שבועות (דף מא.) דאע"ג דנקיט שטרא אי א"ל אישתבע לי דלא פרעתיך בעי אישתבועי: **ולא מצי א"ל.** ב"ח לראובן: **לאו בעל דברים דידי את.** בקרקע זו שכבר יצתה מרשותך ואנא שיעבודי שקילנא: **משום דא"ל.** ראובן: **כי מפקת מיניה עלי הדר.** מה שאתה מוציא משמעון יחזור עלי שהרי קבלתי עלי אחריות:

עסיקין

בדיתמי דלאו בני פרעון נינהו. [א] אע"ג שזה מחזיר להם קרקע הוו להו כיתומים שקנו קרקע לאחר מיתת אביהן דאין בעל חוב חוזר וגובה אותה מהן ואף על גב דכשגבו קרקע בכתובת אביהן אמרינן ביש נוחלין (ב"ב דף קכה.) דבעל חוב חוזר וגובה מהן: **רצה** מזה גובה ומזה גובה. ואע"ג דאמרינן אין גובין מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין אפי' הן זיבורית שאני הכא דכולהו משעבדי נינהו: **אבל** זבן עידית וזיבורית. נראה דאיירי שפיר אפי' דשביק בינונית מ"מ הוצרך טעמא דלהכי טרחי וזביני ארעא דלא חזי לך דלא מצי א"ל הנחתי לך מקום לגבות ממנו כדאמר בסמוך גבי שביק בינונית דכוותיה דשמא ב"ח אוהב זיבורית טפי מבינונית [ב] ובע"כ של שמעון היה יכול ליקח טפי פורתא כדאמרינן לעיל דאמר א"כ נעלת דלת בפני לוין ולא איצטריך לטעמא דלהכי טרחי וזבנא ארעא דלא חזי לך אלא משום דזבן זיבורית אבל משום דזבן עידית ושייר זיבורית ובינונית לא איצטריך דכמו שהיה שמעון יכול לדחותו אצל בינונית וזיבורית גם לוי יכול לדחותו דמה מכר לו ראשון לשני כל זכות שתבא לידו: **מצי** א"ל הנחתי לך מקום לגבות. לאו דוקא קאמר הא לישנא דלא שייך למימר הכי אלא גבי בעלים ולא גבי לוקח ראשון ועיקר טעמא לא הוי אלא משום דמה מכר ראשון לשני כל זכות כו' והוא היה יכול לדחותו אצל בינונית אחריתי אבל אי לא שביק בינונית דכוותיה לא מצי לדחותו אצל זיבורית דראשון נמי לא היה יכול לדחותו אצל זיבורית דאי משום אי שתקת יאמר לו לכי תהדר: **דינא** הוא דאזיל ראובן וקא משתעי [דינא בהדיה]. וא"ת מאי נפקא מינה הא כל מה שיכול ראובן לטעון טענינן ליה לשמעון דטענינן ליה ללוקח וכן ליתומים בין פרוע בין מזויף וצריכי עידי קיום [ח] דאי לאו הכי לא שבקת חיים לכל בריה ובפרק גט פשוט (ב"ב דף קעד:) נמי מוכח כן דקאמר שכיב מרע שאמר מנה לפלוני בידי אמר תנו נותנין לו לא אמר תנו אין נותנין ומוקי לה בדנקט שטרא אמר תנו קיימיה לשטריה לא אמר תנו לא קיימיה לשטריה משמע דטענינן להו ליתמי מזויף ובפ"ק דב"מ (דף יד. ד"ה דינא) הארכתי וכן אין לומר דנ"מ שעדיו של ב"ח קרובים לראובן ורחוקים לשמעון דהא לשמעון נמי אין יכולין להעיד כיון דאי טריף ליה משמעון אזל בתר ראובן וכן אם יהיה לשמעון עדים שמעידין זכותו והם קרובים פסולין להעיד אפילו לראובן כיון דיש ריוח לשמעון שמעמיד הקרקע בידו כדמוכח סוף פרק קמא דמכות (דף ז.) גבי אילעא וטוביה קרובים דערב הוו פסיל להו אפילו לגבי לוה ומלוה משום דכי לית ליה ללוה אזל מלוה בתר ערבא א"כ מאי נפקא מיניה ויש לומר דנפקא מיניה לראיה אחרונה כגון שאמר שמעון אין לי עדים ואין לי ראיה ולאחר זמן מצא ראיה או עדים דשמעון אין יכול להביאם וראובן שלא אמר אין לי עדים יכול להביאם אי נמי כגון שטוען לבית דין גדול קאזילנא ושמעון לא מצי למטרח כמו ראובן: [ועיין בתוספות ב"מ יד. ד"ה דינא ובכתובות צב: ד"ה דינא]:

ויצאו

עין משפט נר מצוה

סט א טור ש"ע ח"מ סימן קיט סעיף ה בהג"ה:

ע ב מיי' פי"ט מהלכות מלוה ולוה הלכה ו סמג עשין צד:

עא ג מיי' פי"ב מהל' אישות הלכה ד סמג עשין מח טור ש"ע אה"ע סימן סט סעיף ד וסימן פ סעיף טו בהג"ה וסי' פא סעיף א בהג"ה:

עב ד מיי' פי"ט מהל' מלוה ולוה הלכה ז סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סימן קיט סעיף ו:

עג ה מיי' שם הלכה ב ופי"ח שם הל' ד סמג שם טוש"ע ח"מ סימן קיא סעיף ח:

עד ו מיי' שם פי"ט הלכה ו ועיין שם סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קיט סעיף ו:

עה ז ח ט מיי' שם הלכה ג סמג שם טור ש"ע שם סעיף א:

עו י מיי' פי"ט מהלכות מכירה הלכה ט סמג עשין פב טור ש"ע ח"מ סימן רכו סעיף א:

מוסף רש"י

במקום שיש בני חורין. דאתו לקוחות לאינצויי ולמימר מיניה גבי שהרי יש לו מקום (גיטין נ:). **כל האומר אי אפשי בתקנת חכמים.** שתיקנו לטובתי ואינה טובה לי (כתובות פג.). **שומעין לו.** הואיל והתקנה לצורכו נעשית, יכול לומר כלום עשו אלא להנאתי, אני אי אפשי בהנאה זו (גיטין עז:). **מאי כגון זו.** אהייא אמרה רבא (שם) באיזו תקנת חכמים היו מדברים בבהמ"ד שעליה אמר רבא כל האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זאת התקנה שאנו מדברים בה שומעין לו (רשב"ם ב"ב מט.). **כדרב הונא.** אמזונות שתיקנו לאשה תחת מעשה ידיה, ואי אמרה אי אפשי בתקנה זו שתיקנו חכמים לטובתי, שחשו לכל הנשים זמנין דלא ספקי להו מזונות במעשה ידיהן ותיקנו להן מזונות ומעשה ידיהן לבעל, אני איני צריכה לכך, מעונגת אני ואי אפשי לעשות מלאכה, אמצא לי מזונות, או יש לי אומנות יקרה יתר על כדי מזונותי (כתובות פג.). **איני ניזונית.** משלך, **ואיני עושה.** לך כלום אלא לעצמי (שם) איני ניזונית משל בעלי ואיני עושה לו מלאכה, דכי תקון רבנן מזוני להנאתה תקון, זמנין דלא ספקה במעשה ידיה ואחר כך תקנו מעשה ידיה לבעלה משום איבה, הלכך יכולה לומר אי אפשי (גיטין עז:). **ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון.** בשטר אחד, דבשני שטרות אין גובין מלוי אלא א"כ לקח משמעון אותה שלקח מראובן באחרונה, דמצי א"ל הניח לך שמעון מקום לגבות הימנו כשלקחתי את זו ואין זו בשעבודך, דאין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין (כתובות צב.). **רצה מזה גובה רצה מזה גובה.** ולכמסיים ואזיל דזבן לוי משמעון בינונית, ששעבוד בעל חוב עליה ולא שבק בינונית משל ראובן אלא שמעון, הלכך רצה לגבות משמעון עידית גובה, דאמר ליה אתה לקחת כל השדות ונכנסת תחת ראובן להשתעבד לחובי וכל זמן שאמצא משל ראובן אצלך כלום לא אטריח את לוי שהניח לי מקום לגבות, רצה מלוי גובה, כגון אם לא ימצא אצל שמעון משל ראובן אלא זיבורית, גובה בינונית מלוי, דאמר ליה לקחת את שעבודי בינונית, שדיני מוטל עליה, ואע"ג דאילו לקחה לוי לבינונית זו מראובן והניח אצלו זיבורית לא היה יכול בעל חוב דראובן לחזור על לוי, כדתנן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין ואפילו הן זיבורית, התם הוא דראובן בעל חובו הוא ואמור רבנן מפני תקון העולם כל זמן שיש אצל בעל חובו כדי חובו לא יטרוף לקוחות, אבל כאן שמעון לאו בעל חובו הוא, ואף עליו מכח טירפא הוא בא (כתובות צב.). **ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות.** אם יטרפוה ממנו ישלם לו (ב"מ יד.). **ומשתעי דינא בהדיה.** דבעל חוב ולסלקו מעל שמעון בכל טענה שיוכל לטעון ולומר פרעתיך כך וכך, או כך וכך יש לי עליך תביעה ואני מעכב חוב זה תחתיו (שם) אם יש עליו שום גלגול דברים לחשוב חוב כנגד חוב, או אישתבע לי דלא פרעתיך (כתובות צב:). **ולא מצי א"ל,** בעל חוב, **לאו בעל דברים דידי את.** בדבר זה, קרקע שמעון אני נוטל, אם יש לך תביעה עלי העמידני בדין (ב"מ יד.) איני טורף ממך כלום (כתובות צב:). **אי מפקת מיניה עלי הדר.** מה שאתה מוציא משמעון יחזור עלי (שם ושם). **אפילו שלא באחריות נמי.** מכרה ראובן לשמעון, לא מצי א"ל בעל חוב לראובן לאו בעל דברים דידי את (כתובות צב:).

מסורת הש"ס

א) [גיטין מח:], ב) גיטין עז. כתובות פג. ב"ב מט:, ג) כתובות נח: ע: פג. קז: [ע"ש], ד) ערכין כג:, ה) גיטין מח:, ו) כתובות צב. [ע"ש], ז) כתובות צב: ב"מ יד., ח) וא"ל דנ"מ לענין מזויף שאין שמעון יכול לטעון מספק דפשיטא דהבא ליפרע מנכסי יתומים או ממשועבדים צריך עידי קיום דאי לאו הכי כו'. כ"ה בס"א,

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה בדיתמי כו' אע"ג כו'. נ"ב ורשב"א פירש ביתומים קטנים: [ב] ד"ה אבל כו' ובע"כ כו'. נ"ב וכ"ד הרשב"א ושארי פוסקים והרא"ש חולק על זה (ועבהגר"א סימן ק"ג ס"ק ג):

רבינו חננאל

בנזקין נמי נימא הכי וכל שכן לבעל חוב, דתנן אין נפרעים מנכסים משועבדין במקום שיש בני חורין ואפי' הן זיבורית, ונדחת. **ואוקימנא** כגון שמת הלוה ולא שבק מידי דיתמי לאו בני פירעון נינהו, ושעבודא על הלוקח רמיא. הילכך לא יכיל למימר מהדרנא שטרא דזיבורית למריה לעולם, וכגון דזבן עידית באחרונה. ואמאי לא גבו כולהו מן העידית, דיכיל למימר ליה מאי טעמ' אמור רבנן אין נפרעין מנכסין משועבדין כו' משום תקנתא דלקוחות, דאמ' לוקח הא תקנתא לא ניחא לי בה ודינא בהדאי כדרבא, דאמר רבא כל האומ' אי איפשי בתקנת חכמי' כגון זו שומעין לו. מאי כגון זו כדרב הונא דאמ' יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה. **פשיטא מכר לוקח זיבורית ובינונית כו'.** ואסיקנא מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבוא לידו, כך לוקח שני בכל זכותא דהוה ליה ללוקח (כאש') [כראשון] או דאתיא לה בגווה בתר האי דנא זבנא. **הני שמעתתא** דאביי פשוטות הן.